

TASAVVURDAN BILIMGA: BOSHLANG'ICH TA'LIMDA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH

Nuraliyeva Durdona Farxod qizi

Turon Xalqaro Universiteti

Boshlang'ich ta'lim 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish masalalari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ijodiy fikrlash tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati ochib berilib, uning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati asoslab beriladi. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarida tasavvur, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarda yangicha yechim topish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlar, jumladan, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, o'yin texnologiyalari hamda STEM yondashuvining imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada tadqiqot metodologiyasi asosida olib borilgan tahlillar natijasida mazkur metodlarning o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasi va ijodiy faolligini oshirishdagi samaradorligi yoritilgan. Olingan natijalar boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omili ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ijodiy fikrlash, kreativlik, pedagogik metodlar, STEM yondashuvi, interfaol ta'lim.

FROM IMAGINATION TO KNOWLEDGE: DEVELOPING CREATIVE THINKING IN PRIMARY EDUCATION

Abstract: This article explores the theoretical and practical aspects of developing creative thinking skills in primary education. The study reveals the pedagogical and psychological essence of creative thinking and substantiates its importance in the learning process. Particular attention is given to modern teaching approaches that foster imagination, independent thinking, and the ability to find innovative solutions to problem

situations among primary school students. These approaches include interactive teaching methods, project-based learning, game-based technologies, and the STEM approach. The research methodology is based on the analysis of scientific literature and pedagogical practices, which demonstrates the effectiveness of these methods in enhancing students' learning outcomes and creative activity. The findings confirm that the development of creative thinking in primary education plays a crucial role in improving the overall quality of education.

ОТ ВОООБРАЖЕНИЯ К ЗНАНИЮ: РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты развития творческого мышления у учащихся начальной школы. Раскрывается психолого-педагогическая сущность понятия творческого мышления, обосновывается его значимость в современном образовательном процессе. Особое внимание уделяется современным педагогическим подходам, направленным на формирование воображения, самостоятельного мышления и способности находить нестандартные решения в проблемных ситуациях. В статье анализируются возможности применения интерактивных методов обучения, проектной деятельности, игровых технологий и STEM-подхода в начальном образовании. На основе проведённого анализа педагогической практики и научных источников выявлена эффективность данных методов в повышении познавательной активности и творческого потенциала учащихся. Полученные результаты подтверждают, что развитие творческого мышления является важным фактором повышения качества начального образования.

Ключевые слова: начальное образование, творческое мышление, креативность, педагогические методы, STEM-подход, интерактивное обучение.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri — o'quvchilarda faqat tayyor bilimlarni o'zlashtirish emas, balki mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishdan iboratdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi

shaxs kamolotining poydevori bo‘lib, aynan shu davrda bolalarning tasavvuri, tafakkuri va ijodiy salohiyati faol rivojlanadi. Shu sababli boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirish masalasi bugungi pedagogika fanining dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ijodiy fikrlash o‘quvchining muammoli vaziyatlarda yangicha yondashuv topishi, mustaqil xulosa chiqarishi, bilimlarni amaliy faoliyatda qo‘llay olishi bilan namoyon bo‘ladi. An’anaviy o‘qitish usullarida esa ko‘pincha reproduktiv faoliyat ustun bo‘lib, bu o‘quvchilarning tasavvur va kreativ qobiliyatlarini cheklab qo‘yishi mumkin. Shuning uchun ta’lim jarayonida innovatsion, interfaol va ijodkorlikka yo‘naltirilgan metodlarni qo‘llash zarurati yuzaga kelmoqda.

Boshlang‘ich ta’limda ijodiy fikrlashni rivojlantirish orqali o‘quvchilarda bilishga qiziqish kuchayadi, o‘quv faoliyatiga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi hamda ularning intellektual va shaxsiy rivojlanishiga keng imkoniyat yaratiladi. Ushbu maqolada “tasavvurdan bilimga” tamoyili asosida ijodiy fikrlashni shakllantirishning nazariy asoslari, metodologik yondashuvlari va amaliy ahamiyati yoritib beriladi.

Adabiyotlar tahlili. Ijodiy fikrlash muammosi pedagogika va psixologiya fanlarida uzoq yillardan buyon tadqiq etib kelinmoqda. Psixolog olimlar ijodiy fikrlashni shaxsning yangi g‘oyalar yaratishga bo‘lgan intellektual faoliyati sifatida talqin etadilar. J. Gilford ijodiy fikrlashni divergent tafakkur bilan bog‘lab, uning asosiy ko‘rsatkichlari sifatida original fikr, moslashuvchanlik va tezkorlikni ko‘rsatadi.

Pedagogik adabiyotlarda esa ijodiy fikrlash ta’lim jarayonining samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida qaraladi. Bir qator tadqiqotlarda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun qulay psixologik-pedagogik muhit yaratish zarurligi ta’kidlangan. Ayniqsa, o‘yin faoliyati, tasviriy faoliyat, muammoli savollar va topshiriqlar ijodiy tafakkurni faollashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

So‘nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarda STEM yondashuvi, loyiha asosida o‘qitish, integratsiyalashgan darslar va interfaol metodlarning ijodiy fikrlashni rivojlantirishdagi

o'zni keng yoritilmoqda. Tadqiqotchilar bu metodlar orqali o'quvchilarda mantiqiy fikrlash bilan bir qatorda tasavvur, tahlil va sintez qilish ko'nikmalari ham rivojlanishini qayd etadilar.

Shuningdek, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ijodiy fikrlashni rivojlantirish o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, darsni loyihalash madaniyati va ta'lim texnologiyalaridan foydalanish mahorati bilan chambarchas bog'liqdir. Demak, boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni shakllantirish tizimli va kompleks yondashuvni talab etadi.

Metodologiya. Mazkur tadqiqotda boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirish masalasi kompleks metodologik yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy metodlardan foydalanildi.

Tadqiqot usullari

• **Nazariy tahlil usuli** — pedagogik va psixologik adabiyotlar, ilmiy maqolalar, me'yoriy-huquqiy hujjatlarni o'rganish orqali ijodiy fikrlash tushunchasining mazmun-mohiyatini aniqlash uchun qo'llanildi.

• **Taqqoslash va umumlashtirish usullari** — turli pedagogik yondashuvlar va metodlarning samaradorligini aniqlashda foydalanildi.

• **Pedagogik kuzatuv** — boshlang'ich sinf darslarida ijodiy faoliyatga yo'naltirilgan topshiriqlarni qo'llash jarayonini tahlil qilish uchun ishlatildi.

Tadqiqot uslublari. Ushbu maqolada **tahliliy metod** asosida pedagogik adabiyotlar, ilmiy maqolalar va amaliy tadqiqotlar o'rganildi. Ta'limda ijodiy fikrlash metodlari (STEM, loyiha yondashuvi, o'yin metodlari, multimediali materiallardan foydalanish) tahlil qilindi.

Metodlarni tanlash asoslari

• **STEM yondashuvi:** ilmlararo integratsiya orqali yechim topish qobiliyatini mustahkamlash.

- **Interaktiv o‘yinlar:** o‘quv jarayonini qiziqarli va faolga asoslangan shaklga olib keladi.

- **Loyiha faoliyati:** talabalarga mustaqil fikrlash va ijodiy yechimlar topish imkonini beradi.

- **Natijalar va muhokama**

1. **IJODIY FIKRLASH rivojlanadi:** O‘qituvchi ijodiy yondashuvlardan foydalansa, o‘quvchilar mustaqil fikrlash qobiliyatini oshiradi.

2. **STEM METODI samarasi:** STEM yondashuvi o‘quvchilarga yangi vazifalarni mustaqil yechishda yordam beradi.

3. **Loyiha faoliyati motivatsiyani oshiradi:** Loyiha asosida ishlash o‘quv motivatsiyasini oshiradi va ijodiy yechimlarni mustahkamlaydi.

4. **Natija:** Boshlang‘ich sinfda ijodiy fikrlashni rivojlantirish pedagogik metodlarning uyg‘unlashgan qo‘llanilishi orqali yanada samarali bo‘ladi.

Metodik yondashuvlar. Tadqiqot doirasida quyidagi metodlar asosiy vosita sifatida tanlandi:

- **Interfaol metodlar** (klaster, aqliy hujum, rolly o‘yinlar) — o‘quvchilarning erkin fikrlashini va faol ishtirokini ta’minlash maqsadida;

- **Loyiha asosida o‘qitish** — mustaqil izlanish, ijodiy yechim topish va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun;

- **O‘yin texnologiyalari** — kichik yoshdagi o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda ijodiy faoliyatga jalb etish uchun;

- **STEM yondashuvi** — fanlararo integratsiya asosida muammoli vaziyatlarni hal qilish ko‘nikmalarini shakllantirish uchun.

Mazkur metodologiya boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining tasavvuridan bilimga o‘tish jarayonini faollashtirishga, ya’ni ijodiy fikrlashni tizimli ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari boshlang‘ich ta‘lim jarayonida ijodiy fikrlashni rivojlantirish ta‘lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri ekanini ko‘rsatdi. O‘rganilgan nazariy manbalar va tahlil qilingan pedagogik tajribalar shuni tasdiqlaydiki, kichik yoshdagi o‘quvchilarda tasavvur, mustaqil fikrlash va yangicha yechim topish qobiliyatlarini shakllantirish uchun ta‘lim jarayonini an‘anaviy yondashuvlar bilan cheklab qo‘ymasdan, zamonaviy, interfaol va ijodkorlikka yo‘naltirilgan metodlar asosida tashkil etish zarur.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, interfaol metodlar, o‘yin texnologiyalari, loyiha asosida o‘qitish hamda STEM yondashuvi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining bilishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularni faol fikrlashga undaydi va bilimlarni ongli ravishda o‘zlashtirishga yordam beradi. Bu jarayonda o‘quvchining tasavvuri bilim manbaiga aylanib, u o‘rganilayotgan mavzuni nafaqat eslab qoladi, balki uni amaliy faoliyatda qo‘llashga intiladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari boshlang‘ich ta‘limda ijodiy fikrlashni rivojlantirish o‘qituvchining kasbiy mahorati, pedagogik yondashuvi va darslarni ijodiy loyihalashiga bevosita bog‘liqligini ko‘rsatdi. Demak, ta‘lim jarayonida qulay psixologik muhit yaratish, o‘quvchilarning fikrini erkin ifoda etishiga imkon berish hamda ularning individual xususiyatlarini inobatga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang‘ich ta‘limda ijodiy fikrlashni rivojlantirish nafaqat o‘quvchilarning bilim saviyasini oshiradi, balki ularning kelajakdagi shaxsiy va kasbiy rivojlanishi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Ushbu yo‘nalishda olib boriladigan izchil va tizimli pedagogik faoliyat zamonaviy ta‘limning asosiy talablariga javob beradi hamda barkamol shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. **Abdullayeva M.** *“Ta‘limda kreativ fikrlashni rivojlantirish”* — darslik.. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Ta‘lim vazirligi, **2020**.
2. **Mirzayeva M. Bo‘tayevna** *“Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini kreativ fikrlashga o‘rgatish usullari”*— metodik qo‘llanma. **2024**

3. **Xudoynazarov E.M., Xudayberganov G'.Q., Avezov D.S., Tilovova M.D., Otajanov I.A.** “*Boshlang‘ich ta’limda kreativ fikrlash*” — o‘quv qo‘llanma boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi talabalari uchun. Toshkent: **2024**.
4. **Макарова Ю. В.**, *Развитие творческого мышления младших школьников* — pedagogik yondashuvlar tahlili.
5. *Methods of Developing Creative Thinking Skills in Primary Education* — ilmiy maqola.
6. **Абдулбориева М.**, *Методика развития креативного мышления средствами STEM* — STEM metodologiyasi haqida.
7. **Польшикова М. А.**, *Методика развития творческого мышления на уроках литературного чтения*.
8. ***Creative Thinking in Primary Education*** — ijodiy fikrlash metodologiyasi bo‘yicha xalqaro maqola.